

วิจัยสร้างสรรค์ การแสดงชุด “มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช”

ประจักษ์ ไม้เจริญ¹ ไกรลาส จิตรกุล² และอาทิตย์ยา ผิวข้า³

¹รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำโปรแกรมศึกษาศิลปะและการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาดนตรีและศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่

³อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Received 13/09/2020 Accepted 18/09/2020

บทคัดย่อ

ผลงานวิจัยสร้างสรรค์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองโทนโคราช และสร้างสรรค์การแสดงชุด มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช เป็นการวิจัยสร้างสรรค์เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และเสนอผลงานวิจัยสร้างสรรค์แบบพรรณนาวิเคราะห์ การศึกษาผลงานวิจัยสร้างสรรค์ พบว่า โทนโคราช เป็นเครื่องดนตรีเลียนแบบมาจากโทนของเขมร ใช้บรรเลงประกอบการแสดงในประเพณีของคนโคราช บั้นมาจากดินของหมู่บ้านด่านเกวียน หน้าโทนจะใช้หนังงู หนังตะกวด หนังตัวเงินตัวทอง จึงขึ้น หนังงูจะมีเสียงแหลม หนังตะกวดเสียงทุ้ม หนังตัวเงินตัวทองเสียงกังวานใส แนวคิดในการวิจัยสร้างสรรค์ เพื่อประชาสัมพันธ์ อนุรักษ์และส่งเสริมโทนโคราช ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ชื่อการแสดงเป็นชื่อที่สื่อให้ทราบถึงโทนโคราช ดนตรีประกอบการแสดงเป็นดนตรีพื้นบ้าน โคราชผสมผสานกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน กระบวนทำรำใช้ทำรำแม่บทอีสาน ทำรำแม่บทโคราชมาสร้างสรรค์ได้ทั้งหมด 15 ท่า มีรูปแบบการแปรแถว 15 รูปแบบ การแต่งกายสวมเสื้อแขนกระบอกและนุ่งโจงกระเบน สวมเครื่องประดับทอง แต่งหน้าสวยงาม ทรงผมดอกกระพุ่ม ทัดดอกสาทร ผู้แสดงเป็นผู้หญิง จำนวน 13 คน อุปกรณ์ในการแสดงคือ โทนโคราชมีลักษณะใบเล็ก การแสดงชุดนี้จึงสามารถแสดงได้ในงานมงคลทั่วไป งานสาธิตประกอบการเรียน การสอน เป็นต้น

คำสำคัญ: โทนโคราช, การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์

Moradok Thin Siang Samniang Tone Korat

Prajhak Maicharoen¹ Krailas Chitkul² and Athitaya Piwkhum³

¹Associate Professor Doctor of Dramatic Arts and Drama,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

²Doctor of Music and Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Chiang Mai Rajabhat University

³Lecturer of Music and Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Chiang Mai Rajabhat University

Received 13/09/2020 Accepted 18/09/2020

Abstract

This creative research aimed to study the history of the Korat's tone drum and to create a set of performances called "Moradok Thin Siang Samniang Tone Korat" (Local Heritage of Korat's Tone Drum). The research was conducted through a qualitative research methodology. The research tools used for data collection consisted of both observation and interview forms, as well as the recording of the focus group's dialogues and experts commentaries. The research results were then presented through descriptive analysis. The research found that the Korat's tone is an imitation of the Khmer's tone. It is used as an instrument for performing Korat's traditional music. The tone itself is crafted from clay of the village in Dan Kwian. The tone's face is made of snakeskin or lizard skin, which are fully stretched. The snake skin provides a soprano tune, whereas the lizard skin provides an alto pitch. The underlying objective of this research was to publicize, preserve and promote the Korat's tone. The performance's title represents the tone of Korat. The melody for the show is Korat's folk music combined with Isan's folk music. The dance movements are based on both Isan's and Korats' prototypical dance. In total, the performance consists of 15 movements, which can be further performed in 15 variations in rows. The dress styles consist of tank-sleeve shirts and loincloths. The thirteen female performers wear gold jewelry, beautiful makeup and "Kratum Thad Dok Sathom" hairstyles. The instruments in the show are small Korat's tones. This performance can therefore be held during general auspicious ceremonies and demonstrations along with other instructional activities.

Keywords: Tones of Korat, Dance Creations

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เกิดจากธรรมชาติและสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นทำให้เกิดเป็นความศรัทธาความเชื่อ และทำให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมในเรื่องต่าง ๆ เช่น ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านศิลปะ และมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ศาสตร์ที่มนุษย์ทุกคนต้องรู้จักและมีความศรัทธา คือ ศาสตร์ดนตรี ที่มีความไพเราะในตัวเอง เพราะทำให้ผู้ที่ได้รับฟังได้เกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ทางสุนทรียภาพ ดนตรีเป็นงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยเสียงสื่อถ่ายทอดความรู้สึก และเป็นสิ่งที่ธรรมชาติให้มาพร้อม ๆ กับชีวิตมนุษย์โดยที่มนุษย์เองไม่รู้ตัว ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความสุข สนุกสนานรื่นเริง ช่วยผ่อนคลายและยังเป็นการดำรงชีพของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบต่าง ๆ โดยตรงหรือโดยอ้อม ดนตรีสร้างขนบธรรมเนียมประเพณี สร้างวัฒนธรรม สร้างความเชื่อ นอกจากนี้ ดนตรียังสามารถพัฒนาไปในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สร้างความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดนตรี เช่น การทรงเจ้าต้องมีดนตรีมาประกอบเพื่อให้ผู้ทรงเจ้านั้นได้ร่ายรำไปพร้อมกับจังหวะดนตรี การสมมติในการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ก็ต้องใช้ดนตรีประกอบด้วยเช่นกัน จึงทำให้เกิดค่านิยมของสังคมด้านดนตรี ดนตรียังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสะท้อนค่านิยมของผู้คนในสังคม ดนตรียิ่งคุณค่า มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากนี้ดนตรียังถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สูงขึ้นได้ จะเห็นได้ว่า ดนตรีนั้นมีความผูกพันต่อมนุษย์อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้มีการศึกษาทดลองเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของดนตรี ดนตรีจึงเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์เป็นวิทยาการที่มีคุณค่าสำหรับมนุษย์ทุกคน

ประเทศไทยแบ่งออกเป็นภาคต่างๆ ได้ 4 ภาค แต่ละภาคจะมีเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป รวมไปถึงมีเอกลักษณ์ของเสียงดนตรีที่แตกต่างกัน กลองก็เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญ

และทุกภาคจะต้องมีกลองเพื่อใช้ในการบรรเลง เช่น ภาคเหนือ กลองเต่งตึง กลองตึงโนง กลองสะบัดชัย ภาคกลาง กลองโพน กลองร่ำมะนา กลองสองหน้า กลองแขก กลองตะโพน กลองยาว กลองทัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลองหาง กลองเง็ง กลองคุ่ม กลองตึง กลองกันตรึม กลองโพนโคราช ภาคใต้ ทับ หรือโพนชาตรี กลองที่มีอยู่ในทุกภาคล้วนมีความสำคัญในการบรรเลงเพื่อความสนุกสนานทั้งสิ้นและแตกต่างกันไปตามภูมิภาคนั้น ๆ

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ไทย จังหวัดนครราชสีมา หรือรู้จักในชื่อ โคราช เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุด ในประเทศไทยและมีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ มีดอกไม้ประจำ จังหวัด คือ ดอกสารภี สีประจำจังหวัดคือ สีส้ม มีอนุสาวรีย์วีระสตรีคนสำคัญของชาวโคราช คือ คุณหญิงโม หรือ ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่บน ที่ราบสูงโคราช มีเทือกเขาชันกำแพง และเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวยาว ทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตก ส่วนบริเวณตอนล่างก่อนไปทางเหนือและ ตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม โดยมีลำตะคลองและลำน้ำสาขาอื่น ๆ เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำมูลซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา มีทั้งหมด 32 อำเภอ 289 ตำบล 3743 หมู่บ้าน จังหวัด นครราชสีมา มีวัฒนธรรมประเพณีการเล่นมากมาย ดังคำขวัญของจังหวัด นครราชสีมาที่ว่า “เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่าน เกวียน” มีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียน เข้าพรรษา งานฉลองชัยชนะท้าวสุรนารี เทศกาลเที่ยวพิมายและประเพณีแข่ง เรือพิมาย ในแต่ละประเพณีของจังหวัดนครราชสีมา ชาวโคราชจะมีการเล่น รำโชน ร้องเพลงโคราช การตีกลองโพน ซึ่งเป็นการดีประกอบการแสดงและ การร้องเพลงในงานประเพณีของชาวโคราช ซึ่งทำให้เกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ ด้วยความไพเราะของเสียงกลองโพนที่มีเอกลักษณ์ของชาวโคราช

ทำให้เป็นที่นิยมในการเล่นกลองโทนโคราชในสมัยนั้นอย่างมาก เมื่อมีงานจะต้องได้ยินเสียงกลองโทนตีประกอบการขับร้องประกอบการแสดงและผู้คนก็จะร่วมรำ เต้นประกอบเสียงกลองโทนอย่างสนุกสนาน แต่ในปัจจุบัน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน กาลเวลาเปลี่ยน มีการแสดง การละเล่นอื่น ๆ ที่แพร่กระจายเข้ามาสู่จังหวัด อำเภอดำบล หมู่บ้านและชุมชน อย่างรวดเร็วทั้งทางตรงและทางอ้อม เด็กรุ่นใหม่มองว่าการตีโทนเป็นเรื่องล้าสมัยโบราณคร่ำครึ ไม่สนุกเหมือนวงดนตรีสตริง ทำให้ความนิยมการบรรเลงกลองโทนประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ลดน้อยลงไป เพลงโทนเงียบหายไปไม่มีผู้ส่งเสริม เมื่อมีงานก็จะมีแต่วงดนตรีมาแสดงประกอบ การบรรเลงกลองโทนโคราชจึงกำลังจะหมดไป ลมหายใจเฮือกสุดท้ายของกลองโทนโคราชที่อยู่คู่ชาวบ้าน อยู่คู่กับบ้านเมืองโคราช อยู่คู่กับประเทศไทย และเป็นเอกลักษณ์มาอย่างยาวนานจะอยู่หรือจะหายไปกับสังคมยุคปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองโทนโคราช เพื่อนำเสนอเป็นผลงานวิจัยสร้างสรรค์การแสดงชุด “มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช” เพื่อเป็นการส่งเสริมและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมการตีกลองโทนโคราชของจังหวัดนครราชสีมาให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จัก และเห็นถึงความสำคัญของกลองโทนโคราช ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลองโทนโคราชและร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ สืบสาน สืบทอดกลองโทนโคราชสืบไป ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้จะส่งเสริมให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งภาครัฐ และ ภาคเอกชน นำไปจัดการแสดงเพื่อช่วยกันส่งเสริมสื่อสารประชาสัมพันธ์ การแสดงชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางขึ้นในเวทีระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองโทนโคราช ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดง ชุด มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช

3. วิธีการวิจัย

วิจัยสร้างสรรค์ ชุด มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช ใช้วิธีการวิจัยสร้างสรรค์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) และการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมาของกลองโทนโคราช

1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองโทนโคราช จากหนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการและงานวิจัย

2) ศึกษาลักษณะเด่นและความสำคัญของกลองโทนโคราชและกำหนดเป็นขอบเขตที่จะนำมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง

3) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์การแสดง อันได้แก่นาฏลักษณะ นาฏประดิษฐ์ การสร้างท่ารำ การแปรแถว การแต่งบทเพลง การแต่งเนื้อเพลง

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลองโทนโคราช ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงโดยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติการทำกลองโทนโคราช ผู้เชี่ยวชาญการทำกลองโทนโคราช ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านท่ารำพื้นบ้านอีสาน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแต่งหน้าทำผม ผู้และผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องแต่งกายด้านนาฏศิลป์พื้นเมือง

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบและพัฒนาวิจัยสร้างสรรค์ ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช

1) แต่งคำร้องและทำนองเพลง การแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช

2) ออกแบบทำรำประกอบการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช โดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและศึกษาจากทำรำแม่บทอีสาน

3) จัดวิพากษ์การแสดง ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย ดร.รจนา พวงประยงค์ (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง) รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ รองศาสตราจารย์สมชาย พูลพิพัฒน์ รองศาสตราจารย์วรินทร์พร ทับเกตุ รองศาสตราจารย์นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา รองศาสตราจารย์พิเศษบุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร ตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องของทำรำ คนตรี เนื้อเพลง ชุดการแสดง การแต่งหน้าทำผม และองค์ประกอบการแสดง

4) ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 บันทึกงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราชเป็นวีซีดี

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัยสร้างสรรค์และนำชุดการแสดงมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราชการเผยแพร่การแสดงต่อสาธารณชน อาทิ จัดการแสดงเผยแพร่ตามเทศกาลงานต่าง ๆ เขียนบทความลงวารสารทางวิชาการ เป็นต้น

4. ผลการศึกษา

การวิจัยสร้างสรรค์ ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช พบว่า กลองโทนโคราช เป็นเครื่องดนตรีสมัยโบราณมีรากฐานมาจากกลองโทนเขมร ใช้เป็นเครื่องดนตรีในประเพณีและวัฒนธรรมของคนโคราช ใช้ประกอบกิจกรรมประกอบการฟ้อนรำ การละเล่น ในอดีตแทบทุกพื้นที่ของตำบลด่านเกวียน

อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จะมีกลองโตนแทบทุกหมู่บ้าน บ้านไหนมีลูกสาวจะต้องมีกลองโตนอย่างน้อยหนึ่งใบ ในปัจจุบันกลองโตนโคราชมีบทบาทในงานบุญ งานรื่นเริง งานตรุษสงกรานต์ งานประเพณีและวัฒนธรรมทำให้กลองโตนโคราชมีบทบาทในการประกอบการละเล่นรำโตนโคราช และการละเล่นอื่น ๆ เพราะกลองโตนโคราชความไพเราะ ดีแล้วได้รับความสนุกสนานความบันเทิง ทำให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาฟ้อนรำ และยังมีบทบาทในงานเฉลิมฉลองทำบุญสารีหรืองานเฉลิมฉลองปีใหม่ กลองโตนโคราชเป็นเครื่องดนตรีที่ป็นมาจากดินของท้องถิ่น หมู่บ้านด่านเกวียน

กลองโตนโคราชมีลักษณะที่ใหญ่กว่าโตนชาตรี ลักษณะของกลองโตนโคราชจะแบ่งเป็นส่วนคือ ส่วนที่ 1 หน้าโตนจะใช้หนังงู หนังตะกวอด หนังตัวเงินตัวทอง จึงขึ้นเพื่อเป็นหน้ากลอง ส่วนที่ 2 จะเรียกว่าหม้อมีลักษณะคล้ายหม้อดินเผา ส่วนที่ 3 จะเรียกว่า ปรี มีลักษณะคล้ายปริกกล้วยหรือหยวกกล้วย สีของโตนจะมีสีเทาและน้ำตาลส้ม ขึ้นอยู่กับดินที่ใช้ทำและความลึกของการขุดดิน ส่วนใหญ่จะนิยมใช้เป็นดินด่านเกวียนเพราะจะมีความเหนียวมากและดินทรายของด่านเกวียนจะมีลักษณะเป็นดินทรายเหนียวทำให้พิเศษกว่าดินที่อื่น ขนาดของกลองโตนโคราชจะกำหนดตามหน้าของกลองโตน หรือกำหนดเป็นเบอร์ เช่น หน้า 4, หน้า 6, และหน้า 9 ขนาดของโตน หน้า 4 จะมีขนาด กว้าง 10 ซม. × ยาว 22 ซม., หน้า 6 จะมีขนาด กว้าง 15 ซม. × ยาว 27 ซม., และหน้า 9 จะมีขนาด กว้าง 23 ซม. × ยาว 38 ซม.

เสียงของกลองโตนโคราช จะมีลักษณะเสียงต่างกัน จากหนังที่ใช้จึงหน้ากลอง หนังงูจะมีเสียงแหลม หนังตะกวอดจะมีเสียงทุ้ม หนังตัวเงินตัวทองจะมีเสียงกังวานใส และตัวกำหนดเสียงของกลองโตนว่าจะมีเสียงทุ้มหรือเสียงแหลมอีกอย่างจะขึ้นอยู่กับส่วนของปรีกลองโตน ถ้าปรีพองอ้วนจะมีเสียงทุ้ม ถ้าปรีเรียวยาวจะมีเสียงแหลมใส การตีกลองโตนโคราช ถ้าตีในเวลากลางวันต้องผิงแดดเพื่อให้หนังโตนตึง ถ้าตีในเวลากลางคืนต้องอังไฟเพื่อให้เกิดเสียงดัง

แกร่ง ไฟเราะ และดังก้องไปได้ไกล ๆ ในอดีตทุกบ้านที่มีลูกสาวจะนิยมทำหรือซื้อกลองโตนไว้ เวลาว่างจากการทำงานทุกคนจะมานั่งล้อมวงกัน แล้วตีกลองโตนขึ้นเป็นจังหวะ “ปะโตนโตน ปะโตนโตน” แสดงว่าจะมีการรำโตน การละเล่นต่าง ๆ หลังจากการทำงานจะเริ่มด้นขึ้นแล้ว ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายตีกลองโตน เพราะ มือเบากว่า ถ้าให้ผู้ชายเป็นฝ่ายตี โตนจะแตก ลักษณะเช่นนี้ต่างไปจากพื้นที่อื่น เพราะกลองโตนโคราชมีวัฒนธรรมการตีแตกต่างจากที่อื่นเพราะส่วนใหญ่จะใช้ผู้หญิงตีและใช้ดินค่านเกวียนปั่นเท่านั้น

แนวคิดผลงานวิจัยสร้างสรรค์ชุดมรดกถิ่นเสี่ยงสำเนียงโตนโคราช คณะผู้วิจัยต้องการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกลองโตนโคราช ของตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ให้คนได้รู้จักมากขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนนั้น มีรายได้จากการทำกลองโตนและนักท่องเที่ยวได้รู้จักกลองโตนโคราชมมากขึ้น และต้องการศึกษาความเป็นมาของโตนโคราช เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมกลองโตนโคราชซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน มีความสนใจกลองโตนโคราชที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นกลองโตนโคราช ตำบลด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา การสร้างสรรค์การแสดง ชุดมรดกถิ่นเสี่ยงสำเนียงโตนโคราช ชื่อการแสดงเป็นชื่อการแสดงที่สื่อให้ผู้ชมทราบถึงกลองโตนโคราช ของตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ดนตรีประกอบการแสดง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

- ช่วงที่ 1 พูดถึงความเป็นมาของกลองโตนโคราช บ่งบอกถิ่นที่เกิดวัฒนธรรมอันมีรากฐานอันยาวนานของกลองโตนโคราช ใช้ทำนองเพลงโคราชซึ่ง
- ช่วงที่ 2 พูดถึงกรรมวิธีการทำกลองโตนโคราช ใช้ทำนองเดินเพลง
- ช่วงที่ 3 เป็นการโชว์ดนตรีความเป็นพื้นบ้านโคราชผสมผสานกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน ประพันธ์ดนตรีขึ้นใหม่เรียกว่าทำนอง การร่อนลม

การออกแบบกระบวนทำรำชุด มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโตนโคราช ได้ดำเนินการคิดประดิษฐ์กระบวนทำรำสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดจากทำรำแม่บทอีสาน ทำรำแม่บทโคราช แนวคิดการเลียนแบบธรรมชาติ ได้ทั้งหมด 15 ท่า มีรูปแบบการแปรแถว 15 รูปแบบ การแต่งกายของผู้แสดงมีลักษณะของการสวมเสื้อแขนกระบอกตัดเย็บแบบคัตเต้าและนุ่งโจงกระเบนตามแบบนิยมของไทยโดยใช้ผ้าหางกระรอกมาใช้ตัดเย็บเป็นเสื้อของผู้แสดง สวมเครื่องประดับทองห้อยพระเครื่อง แต่งหน้าสวยามตามสมัยนิยม ทรงผมดอกกระทุ่มทรงผมที่หญิงสาวชาวโคราชนิยม ทัดดอกไม้ดอกสาทรซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดนครราชสีมา กำหนดผู้แสดงเป็นผู้หญิง จำนวน 13 คน แบ่งเป็น ผู้แสดงราชินีโตนหญิง จำนวน 1 คน และนางรำหญิง จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน อุปกรณ์ในการแสดงคือโตนโคราชมี่ลักษณะใบเล็กกระทัดรัดเหมาะสำหรับการแสดงรำ การแสดงชุดนี้จึงสามารถแสดงได้ในงานมงคลทั่วไป งานสาธิตประกอบการเรียนการสอนเป็นต้น



ภาพที่ 1 กลองโตนโคราช

เนื้อเพลงช่วงที่ 1

ไชยะชะชะชัช / โอ้ไชยะชะชะชัช	ไชยะชะชะชัช / โอ้ไชยะชะชะชัช
เสียงโตนดังสนั่นบ้านฉันเชิญมา	เมืองโคราชงามตาละริบมากันลิ
แม่สาวหลานย่ากล่าววาจาอ่อนหวาน	รำสวดด้วยน้ํางดงามตามวิถี
มาฟังเสียงโตนขับกล่อมบรรเลง	สนุกสนานครื้นเครงเป็นเพลงของดี
นางรำหน้างานขนตาองอนเชียว	เชิญท่านมาเที่ยวเมืองโคราชกันนะลิ
ขอพรอย่าโมเพื่อความมงคล	โรคภัยหมองหม่นเจ็บจนไม่มี
(ซ้ำ**) ขอเชิญมาเที่ยว โคราชบ้านฉัน	สุขขีทุกคืนวันบ้านฉันมีของดี.....

เนื้อเพลงท่อนที่ 2

มรดกของชาวโคราช	จิป่าวประกาศของดีโชคชัย
เชิญท่านมาชมด้านเกวียนนี้ไฉ	ปั้นหม้อปั้นไหปั้นโตนก็ยังมี (ซ้ำ)
ประวัติเก่าเล่ามาแต่ก่อน	ขอล่าว่าย้อนเล่าประวัติอีกที
(ซ้ำ**) ทำโตนโคราชเรานี้	นับว่าเป็นของดีมีประวัติยาวไกล (ซ้ำ)
เริ่มจากจุดดินมาปั้น	แม่มูลแหล่งนั้นดินเหนียวดินทราย
ปั้นทรงหม้อกลมมนปลีปลาย	ปั้นทรงหม้อทรงปลีเรียวปลาย
ดินเหนียวดินทรายปั้นกันก็เป็นทรง	หน้ํงูที่เตรียมเอาไว้
หนังตะกวดก็ได้นำมาบรรจุ	เส้นหวายร้อยใส่หุ่นโครง
เกี่ยวหวายให้หนังมันคง	ถักทอขึ้นลงตามโครงโตนดิน
เสียงโตนดังดีสนั่น	ดั่งเสียงสวรรค์บ้านฉันจริงเอย
ขอเชิญออกเจ้าทราชมเขย	ขอเชิญออกพ่อทราชมเขย
อย่ามัวเฉยเมย มาตีโตนด้วยกัน	อย่าทำนิ่งเฉยมารำประ โตนโตน



ภาพที่ 2 วิจัยสร้างสรรค์ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช



ภาพที่ 3 การแต่งกาย

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาผลงานวิจัยสร้างสรรค์ ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทนโคราช ผลของการศึกษาคั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานนำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้ การวิจัยสร้างสรรค์ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโทน

โคราช เป็นการวิจัยสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลองโตนโคราชซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราชโดยแท้ กลองโตนโคราชได้ใช้ประกอบการแสดงต่าง ๆ ในงานประเพณีและวัฒนธรรมของชาวโคราชตลอดมา และเป็นเครื่องดนตรีที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวโคราช โดยนำมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงเพื่อให้สาธารณชนได้เห็นถึงความสำคัญของกลองโตนโคราช ซึ่งสอดคล้องกับ อมรา กล่ำเจริญ (2562) ทำการศึกษาเรื่องนาฏยประดิษฐ์ กล่าวว่า นาฏยประดิษฐ์เป็นกระบวนการทางความคิดอย่างหนึ่งที่ศิลปินทุกคนใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงใหม่ขึ้น มีการวางขั้นตอนต่าง ๆ การวางแผน การฝึกซ้อม เป็นองค์ประกอบสำคัญ ความคิดที่สร้างสรรค์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นต่องานการแสดงในโลกยุคปัจจุบัน

การวิจัยสร้างสรรค์การแสดงชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโตนโคราช ยังสอดคล้องกับการสรุปผลวิจัยเรื่อง ท่าแม่บทโคราชที่ อาจารย์ดิยาพรรณ ประพันธ์วิทยา (2562) กล่าวว่า การฟ้อนรำที่ปรับปรุงขึ้น คือการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของการนำไปใช้ ซึ่งแนวทางมาจากสภาพความเป็นอยู่ของคนพื้นบ้าน การทำมาหากินอุตสาหกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ทำให้ท่าฟ้อนมีความเป็นอิสระสูงไม่มีข้อจำกัดในการใช้มือและเท้า ไม่มีการกำหนดท่าที่แน่นอนลงไปว่า เป็นท่าอะไร ขึ้นอยู่กับผู้ประดิษฐ์ จะตั้งชื่อเรียกท่าฟ้อนเหล่านั้น

องค์ประกอบการแสดงชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโตนโคราช ประกอบด้วย การกำหนดชื่อชุดการแสดงชุดนี้ว่า “มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโตนโคราช” เพื่อสื่อให้ผู้ชมการแสดงทราบถึงคติความเชื่อและจารีตประเพณีการตีโตนหมู่บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับความคิดของ ดิยาพรรณ ประพันธ์วิทยา (2562) กล่าวว่า การตั้งชื่อชุดการแสดงต้องตั้งชื่อให้มีความเหมาะสม ฟังชื่อชุดการแสดงแล้วอยากดู ที่

สำคัญคือชุดการแสดงต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในการแสดงด้วย เช่น ชื่อต้องสัมพันธ์กับท่ารำ สัมพันธ์กับเครื่องแต่งกาย สัมพันธ์กับดนตรี สัมพันธ์กับภูมิภาค ดนตรี เนื้อเพลง และทำนองเพลงโคราชซึ่ง ซึ่งบรรยายถึงที่มาและบ่งบอกท้องถิ่นและถิ่นกำเนิด ที่สืบทอดกันมาอย่างมีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นทำนองเพลงพื้นบ้านของคนโคราชได้สร้างสรรค์เพลงขึ้นมาใหม่ ทำนองเพลงโคราชหรือทำนองเดินเพลง ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่โดยใช้ทำนองรำโทนโคราชและชื่อเพลงว่า เพลงการร่อนลม สอดคล้องกับ อติศักดิ์ แสงจันทร์ดี (2563) กล่าวว่า การสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ ไม่ควรนำเพลงที่มีอยู่แล้วมาสวมแล้วใส่ท่ารำลงไป ควรประพันธ์เพลงใหม่ เนื้อร้องใหม่ ถึงจะเรียกว่าการสร้างสรรค์แต่สามารถนำทำนองเพลงหรือลายเพลงพื้นบ้านมาประยุกต์แต่งใหม่โดยอนุรักษ์ของเก่าไว้ได้ ปัจจุบันบางครั้งผู้สร้างสรรค์ชุดการแสดงขึ้นมาแต่ใช้เพลงที่มีอยู่แล้วมาใส่ในท่ารำซึ่งไม่เหมาะสม เพราะบางทีเพลงที่นำมาใช้อาจจะมีท่ารำอยู่แล้ว จึงไม่ควรนำเพลงเก่ามาสร้างสรรค์ในงานใหม่ ท่ารำสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดจากท่ารำแม่บทอีสาน ท่ารำแม่บทโคราช แนวคิดการเลียนแบบธรรมชาติ มาออกแบบท่ารำ เครื่องแต่งกายนุ่งผ้าไหมลายหางกระรอกซึ่งเป็นผ้าพื้นเมืองของคนโคราช สวมเสื้อแขนกระบอกติดโบว์ลายผ้าขาวม้า ทำผมทรงผมดอกกระพุ่ม ดัดดอกสาธกร ใช้เครื่องประดับทอง การแต่งหน้าแต่งแบบสวยงาม กำหนดผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วนทั้งหมด 13 คน คัดเลือกใบหน้ากลมเหมือนสาวอีสาน สัดส่วนพอเหมาะ ส่วนสูงอยู่ในระดับเดียวกัน โอกาสที่แสดงสามารถแสดงได้ในงานมงคลทั่วไป

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

1. องค์กรและหน่วยงานทางการศึกษาได้แก่ สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วัฒนธรรมจังหวัด และสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยสร้างสรรค์ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโคราชไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1.1 องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับจาริตประเพณีและคติความเชื่อเกี่ยวกับการติกลองโตนโคราช ได้รับการสืบค้นและรวบรวมในลักษณะผลงานวิชาการที่เป็นมาตรฐานสามารถเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นำความรู้ไปใช้ในการอ้างอิงเชิงวิชาการ

1.2 วิจัยสร้างสรรค์ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโคราช เป็นผลงานสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ที่สมบูรณ์แบบสามารถนำไปถ่ายทอดให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และห่วงแหนไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

1.3 นักวิชาการด้านการศึกษารวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดง ชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโคราชและสามารถให้การส่งเสริม สนับสนุนได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะด้านคุณประโยชน์และส่งเสริมวัฒนธรรม

1. การแสดงชุด มรดกถิ่นเสียงสำเนียงโคราช สามารถนำผลวิจัยสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1.1 จัดการแสดงชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโคราช เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงคุณค่าในกลองโตนโคราชและศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์รวมถึงส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์เพื่อสืบสานด้านนาฏศิลป์ต่อไป

1.2 ผลจากการวิจัยสร้างสรรค์ในครั้งนี้ทำให้การแสดงชุดมรดกถิ่นเสียงสำเนียงโคราชเป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดทางวิชาการทางด้านนาฏศิลป์

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย.

ติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา. อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา. (22 กุมภาพันธ์ 2563). สัมภาษณ์.

เต็มสิริ บุญยสิงห์. (2519). *วิชานาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

เทศบาลตำบลด่านเกวียน. (2524). *ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน*. สืบค้นจาก <http://www.dankwiancity.go.th/>

ชนิด อยู่โพธิ์. (2531). *ศิลปะละครรำหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นิดดา หงส์วิวัฒน์. (บก.). (2554). *เครื่องปั้นดินเผา*. กรุงเทพฯ: มติ.

บุษกร บินทสันต์ และจำคม พรประสิทธิ์. (2553). *หมอลำ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรชา ขอบบุญ. นักดนตรีพื้นเมืองอีสาน. (6 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

มนตรี ตราโมท. (2523). *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยเกษมพิมพ์.

เรณู โกศินานนท์. (2545). *นาฏศิลป์ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรพล วิรุฬักษ์. (2542). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา กล้าเจริญ. (2526). *สุนทรีนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อมรา กล้าเจริญ. ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย. (2 มีนาคม 2563). สัมภาษณ์.

อรรณพ ขมวัฒนา. (2530). *รำไทยในศตวรรษที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดิศักดิ์ แสงจันทร์ดี. นักดนตรีพื้นบ้าน. (7 กุมภาพันธ์ 2563). สัมภาษณ์.